

40 ՓՅ.

ՄԱՐԻ ԱԹԵՐԹ

40 ՓՅ.

Ազգային, Քաղաքական, Բանասիրական եւ Երգիծաբանական

ՏԵՐԵՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԷՕԲՄԷՃԵԱՆ

Հասցէ. Ղարսիա Նորասուկեան Խան

ԺԲ. Տարի Թիւ 27

ՇԱԲԱԹ

9 Յունուար, 1899

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՋԱՐՄԱՅՐ ԴՊՈՐ. — Ազգային տեսութիւն. — Հովիւները:
ԽՄԲ. — Նուպար փառայի մահը. Ա. Կ.
ԽՄԲ. — Քաղաքական տեսութիւն. — Վարդուան Եւրոպաց:
Ա. ՅՈՎԱՍՏԱՓԵԱՆ. — Գաւառական դէմքեր. — Հանքի
աղան:
* * * — Գաւառային արձագանք. — Ի՞նչ օգուտ:
ԲՕԼ ՌՈՒԺԷ. — Խաղաղիկներու տուփը. — (Մեղուների
պատմութիւն):
* * * — Հարց-պատասխանի:
ԺԱԿՏՆԵՐ. — Ազգային լուրեր:
ԱՆԾԱՆԹԹ. — Իպրաց դաս:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՎԻՒՆԵՐԸ

Արդարացի զայրոյթի մը բողոքախառն շեշտը
դրուած է Մէրսինի նամակին մէջ, որ այսօր կը հրա-
տարակուի Ծաղիկի յետագայ էջերուն մէջ. բողոք
մը այն կղերականներու դէմ, որոնք իրենց եպիսկո-
պոսական շողջողուն մատնին ու յարաշ-քազը կը
նախընտրեն պատգնել «Վոսփորի գեղազուարճ ափուն-
քին վրայ», ինչպէս սովորութիւն է ըսել անորոշ ժա-
մանակներէ ի վեր, եւ որոնք չեն ուզեր յիշել իրենց
ուխտը Եկեղեցւոյ Ս. Սեղանին առջեւ՝ մոռնալու ի-
րենց աշխարհային կապը, հովուելու համար Քրիս-
տոսի բանաւոր հօտը:

Յուցնելու համար ժողովուրդի մը անկերպա-
րան, ուղղութենէ զուրկ վիճակը, ամենէն յատկանը-
աշկան օրինակը որ կը նմանցուի անոր, հովիւէ զուրկ
հօտն է որ կը թափառի աստանդական, անզիտակ՝
նամբուն որուն պէտք է հետեւիլ, ամէն վայրկեան

մոլորելու ենթակայ, ամէն ժամ թշնամին ծուղակն
իյնալու վտանգին մէջ:

Եւ այդ թշնամիները՝ իրենց բազմազան ծուղակ-
ները լարած ունին միշտ, նիւթական նպաստներու
փայլուն խայծը ցուցնելով պարզամիտ ժողովուրդին,
որ զուրկ իր հոգեւոր Հովիւներուն առաջնորդութե-
նէն, զուրկ անոնց արտապնդող խօսքերէն, եղէգի մը
պէս կը ճկի ուրկէ որ փչէ հովը կրօնափոխութեան:
Այս վիճակը զկեցուցիչ հանգամանքի մը առած է մէկէ
շատ աւելի թեմերու մէջ, մանաւանդ նամակագրին
յիշած կողմերը:

Այս տեսակէտով ջերմ շնորհակալութեան ար-
ժանի են Ազգ. Վարչութիւնն եւ իր Ս. Նախագահը,
որոնք պաշտօնի անցնելու օրերնէն ի վեր իրենց զրկ-
խաւոր գործերէն մէկն ըրին անհովիւ Վիճակներուն
Առաջնորդներ կամ գէթ Առաջն. Տեղապահներ տալ,
որոնց մեծ մասը, կրնանք ըսել ամենքն ալ, օրինա-
կելի փոյթեռնակութիւն մը ցոյց կուտան իրենց խը-
նամբին յանձնուած ժողովուրդը առաջնորդելու դէպ
ի հոգեւոր զարգացում:

Բայց, աւանդ, երկնականաբար որքան ալ պայ-
ծառ եւ սիրտ զովացնող կապոյտի տարածութիւն մը
ըլլայ, դարձեալ իր մէկ անկիւնը կը տեսնես պատառ
մը ամպ, պզտիկ բիծ մը որ կ'արատաւորէ ամբողջ
պայծառութիւնը երկնքին: Ու մեր հորիզոնը դժբախ-
տաբար հեռու է անամպ ըլլալէ:

Եթէ կան թեմեր, Վիճակներ որոնք զուրկ են
հովիւէ — ինչ որ ցաւալի է, — կան Առաջնորդներ
ալ, որոնք մոռցած են թէ հօտ մը ունին հովուելու,
եւ իրենք զիրենք միայն կ'առաջնորդեն, — ինչ որ
շատ աւելի ցաւալի է:

Այս վերջիններուն կարգէն ըլլալ կը թուի Հալէ-

պի Առաջնորդ Ներկարարեան Ծ. վարդապետը, որուն մասին Բիւզանդիոնի մէջ եղած աննպաստ հրատարակութիւններէն փոխանակ ուշաբերելու, ընդհակառակն Առաջնորդ Հայր Սուրբը (մեղք այս բառին) կը կանչէ վարժարանին Հոգաբարձուները, եւ զանոնք ամբաստանելով թէ իրենք են նոյն աննպաստ լուրերը տուողը, կը պահանջէ որ հերքեն, եթէ չեն ուզեր որ *դպրոցին կաշուածէն ինկած քաժինը վճանգուի* :

Ահա Առաջնորդ մը, որ ինքզինքը արդարացնելու համար դպրոցի մը հիմերուն դպչի կը սպառնայ : Այս տեղեկութիւնը մեզ տուողը արժանահաւատ եւ իրազեկ անձ մըն է, եւ ոեւէ պատճառ չունինք իր խօսքերուն վրայ տարակուսելու :

Տեսէք ինչե՛ր կ'աւելցնէ մեր նամակագիրը, որ կը խնդրէ իր անունը չյայտնել, զի *գեշուքիւններէ կը վախճայ*, բայց միւս կողմէ կ'աւելցնէ թէ եթէ Ս. Պատրիարք Հայրը չհաւատայ, կրնայ Քաղաքական եւ Կրօնական Ժողովներուն պաշտօնապէս հարցնել :

« Երկու երեք տարիէ ի վեր, կ'ըսէ, Առաջնորդը՝ զինուորական տրոց հարկահաւաք կարգած էր Ապու Գարգուր անունով մէկը : Վերջերս կազմուած նոր ժողովը երբ վեր ի վերոյ աչքէ անցուց հաշիւները, տեսաւ թէ աղքատներու դրամէն 7—800 դշ. չափ իւրացուցած է հաւաքիչը : Քանի մը օր առաջ մինչի ժողով գումարուած էին Հայր Սուրբին շահակից ինքնակոչ երկու ժողովականք եւ այդ Ապու Գարգուրը, նոյն միջոցին կը ներկայացուի Բիւզանդիոնի այն թիւը ուր Ապու Գարգուրի խնդիրը պատմուած էր : Սա, միւս երկու ժողովականներու թելադրութեամբ, հետեւեալ օրը, զինեալ, զինով եւ սպանալից կուգայ լաւ դաս մը տալ Քաղաքական Ժողովոյ անդամներուն, որոնց կողմէ գրուած կը կարծէ իրողութիւնը : Բարեբախտաբար Քաղաքական ժողովականք մեկնած էին : Ասոր վրայ կ'ելնէ իր պաշտպան վարդապետին քով, որ փոխանակ զայն ձերբակալել տալու, կը նստեցնէ սուրճ եւ օշարակ մեծարելով, եւ ետքը ճամբու կը դնէ : Յաջորդ օրը Քաղաքական Ժողովը կ'իմանայ իրողութիւնը, եւ կը ստիպէ Առաջնորդը՝ այս մասին թագրիւր գրել կուսակալութեան : Հայր Սուրբը թագրիւր ղրկելէ առաջ կանչել կուտայ Ապու Գարգուրը, կը պատմէ իրողութիւնը, խորհուրդներ կուտայ անոր՝ չէզոքացնելու թագրիւր, եւայլն, եւայլն » :

Նամակագիրը երկար մանրամասնութիւններ կուտայ այս աղտոտ խնդրին մասին, բայց մեր անձուկ

էջերը չեն ներեր հրատարակել զանոնք : Յետոյ կը պատմէ թէ ինչպէս կ'աշխատի՝ դպրոցին բոլոր գոցելու համար փոխան ծաղկեփունջի տրուած նուէրները իւրացնելու, եւ երբ չի յաջողիր, կը զայրանայ : Թէ եկեղեցւոյ զանազան հասոյթներէն զատ, զուտ կալուածի տարեկան հասոյթ կայ 45,000 դրուշ, բայց տարեկան 4,000 դրուշ տուրքը չվճարուելով 25,000 դրուշի բարձրացած է. թէ... թէ... եւայլն : Տգեղ թուումն մասանցներու շարք մը, որոնք կ'եզրակացունեն թէ Հայր Սուրբը իր անձնական շահը միայն կը մտածէ, եւ եթէ այս վիճակ շարունակէ, նոր ժողովն ալ, նոր հոգաբարձութիւնն ալ մի գուցէ հրաժարին, Ներկարարեան վարդապետին ձեռքը թողովով ամէն հասոյթ... :

Ընթերցողները յուսանք թէ մեզ համակարծիք են, երբ շատ աւելի ցաւալի կը գտնէինք կացութիւնն այն թեմին որ այս օրինակ Առաջնորդ մը ունի, քան այն վիճակին որ բնաւ Առաջնորդ չունի :

Նամակագրին յայտնած իրողութիւնները այնքան պերճախօս են որ աւելորդ կը համարինք մեր կողմէն բաւ մը աւելցնել :

Կ'արժէ որ Ազգ. Վարչութիւնն եւ իր Ս. Նախագահը խիստ քննութիւն մը բանան յայտնուած իրողութեանց մասին, եւ եթէ ստոյգ են ասոնք, վաղընդիմոյթ զարժանն *սնօրինեմ*, որ է պաշտօնականութիւնն այդպիսի եկեղեցականի մը, եւ եթէ չափազանց արմատական չգտնէք պահանջումս, վանքի մը մէջ ապաշխարանքի ենթարկումը... :

ԶԱՐՄԱՅՐ ԴՊԻՐ

ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ ՄԱՀԸ

Բարիզէն հեռագիր մը անցեալ կիրակի գուժեց մահը Եգիպտոսի ալիին Վարչանպետին, որ իբր երեք տարիէ ի վեր զիւանագիտական ասպարէզէն քաշուած, Յրանսայի մէջ կ'անցընէր իր ծերութեան հիւանդոտ օրերը :

Անկարելի է լուրթեամբ անցնիլ հռչակաւոր պետական մարդուն կեանքին վրայէն, քանի որ իր զիւանագիտական փայլուն կարողութեամբ մեծ ծառայութիւններ մատուցած է Փարսոններու երկրին, եւ ազգային չըրջանակի մէջ ալ այնքան փայլած է իր բարեբարութիւններով : Ուստի, որչափ կը ներեն Մաղիկի սահմանափակ էջերը, կը փութանք գոնէ կենսագրական հակիրճ տեղեկութիւններ տալ :

Ծնած էր 1825ին Իզմիրի մէջ, Յրանսայի մէջ ուսումը աւարտելէ ետք Եգիպտոս գնաց իր ազգականներէն Պօղոս պէյի քով, որ այն ատեն առեւտրական եւ արտաքին գործոց նախարար էր, եւ անոր անձնակա

քարտուղար եղաւ : 1844ին խորհիւ Մէհմէտ Ալի փաշայի Բ. թարգման անսահմանացաւ, եւ անոր մահէն ետք Ա. թարգման եղաւ Իպրահիմ փաշայի, որուն ընկերացաւ Կ. Պոլիս եւ Եւրոպա ըրած ուղեւորութեանցը միջոցին : Նուպար այդ պաշտօնը պահեց Ապպաս փաշայի խորհիւ վութեանը միջոցին ալ, որմէ Պէյութեան տիտղոսը ընդունեցաւ :

Ապպաս փաշայի յաջորդը՝ Սաիտ փաշա՝ թէեւ ժամանակ մը անպաշտօն թողուց զինքը, բայց յետոյ գնահատելով անոր ձիրքերը, իր անձնական դիւանին մէջ ընդունեց, եւ քիչ յետոյ անոր յանձնեց Հնդկաստանի հետ կատարուելիք Թրանսիքի կարեւոր գործողութեան կարգադրութիւնը : Նուպար փաշա իր գործունէութեան չնորհիւ, — ապրանքներուն՝ Աղեքսանդրիայէն Սիւէզ փոխադրման համար — յաջողեցաւ շուտով աւարտել տալ Սիւէզ-Գահիրէ-Աղեքսանդրիա երկաթուղւոյ գծին շինութիւնը :

Իսմայիլ փաշայի խորհիւ վութեան օրով, Նուպար փաշա պաշտօն ստացաւ Կ. Պոլիս գալ Կայս. կառավարութեան արտօնութիւն ստանալու Սիւէզի ջրանցին բացման համար. պաշտօն զոր մեծ յաջողութեամբ զուլիս հանեց, եւ ի վարձատրութիւն իր ծառայութեանց, վէզիբութեան եւ անպաշտօն նախարարի տիտղոսներուն արժանացաւ : Անկէ վերջէն էր որ Բարիզ գնաց, համաձայնութիւն մը գոյացնելու Սաիտ փաշան եւ ջրանցքի ընկերութեան միջեւ ծագած դժուարութեանց մասին, որոնք պատճառ եղած էին ջրանցին պեղման աշխատութեանց պահ մը դադարման : Նուպար փաշա կարող եղաւ ճարտարագէտ հարթել այս դժուարութիւնները, եւ բարեկամական համաձայնութիւն մը գալ Նաբուլէոն Գի իրաւարարութեան չնորհիւ :

Բարիզէ վերադարձին առեւտրական նախարար եղաւ եւ մեծ զարկ տուաւ հանրօգուտ շինութեանց : Երկու տարի ետք, 1866ին, նորէն Կ. Պոլիս եկաւ յատուկ պաշտօնով : Եգիպտոս վերադարձին վարեց արտաքին գործոց նախարարի եւ յետոյ նախարարապետի պաշտօնները մեծ յաջողութեամբ եւ դիւանագիտական բարձր կարողութեամբ : Թէվֆիկ փաշայի եւ այժմու Սաիդ Բարձր. Ապպաս Հիլմի փաշայի օրով ալ, Նուպար փաշա վարեց նախարարապետի պաշտօնը մինչեւ 1895, եւ այդ թուականին վերջնապէս քաշուեցաւ Բարիզ, իր հիւանդութիւնը դարմանելու :

Նուպար փաշայի կարեւոր գործերէն մէկն է խառն դատարանաց կազմութիւնը Եգիպտոսի մէջ : Ինչպէս յայտնի է, Արեւելքի մէջ օտար տէրութեանց հիւպատոսները դատական ընդարձակ իրաւասութիւններ ունին իրենց հպատակաց նկատմամբ : Արդ երբ զանազան ազգութեանց պատկանող անձեր դատ կ'ունենային իրարու դէմ, զանազան հիւպատոսներու վճիռները կը հակասէին իրարու : Եւ խնդիրը ալ աւելի կը կնճռուէր, երբ Եւրոպացի մը եւ ընդհանր ըլլային հակառակորդները : Այս դեղձունեւորուն հետեւանքն այն կ'ըլլար որ շատ ոճրագործներ անպատիժ կը մնային : Նուպար փաշա մտածեց հիւպատոսական եօթն դատարանները տեղային խառն դատարանի մը վերածել, եւ միեւնոյն օրէնքը հաւասարապէս գործադրել թէ՛ օտարականին եւ թէ՛ ընդհանր վրայ : Դժուար

րութիւնն հոն էր որ այս գործը զուլիս պէտք էր հանել առանց դպչելու օտար երկիրներու հետ կնքուած պայմանագրերու եւ դաշնագրերու : Ութ տարի շարունակ դիմումներ ընելէ եւ անխոնջ ջանքերէ ետք յաջողեցաւ այս մեծ բարենորոգումը կատարելու :

Ազգային շրջանակի մէջ Նուպար փաշայի անունը անմոռաց կերպով կապուած է Առաքել-Նուպար-Շահնազարեան վարժարանին հետ զոր հիմնած է ի Կ. Պոլիս, եւ որուն համար հազարաւոր ոսկիներ վատնած է : Ասկէ զատ, Նուպար փաշա մինչեւ կեանքին վերջին օրերը կ'օգնէր գրչի տէր անձերուն եւ ազգին կարօտեալներուն : Եգիպտոս գտնուած պահուն մեծ նպաստներ ըրած է Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ եկեղեցիներուն եւ աղքատներուն : Ի Բարիզ հայազգի կարօտ ուսանողներ միշտ նպաստ ընդունած են անկէ : Իրեն դիմող մը բնաւ ձեռնունայն ետ դարձած չէ : Նպաստած է Կիպրոսի մէջ բացուած Որբանոցին, եւ քանիցս կարեւոր գումարներ զրկած է Պոլսոյ Պատրիարքարանը՝ կարօտեալներու ի նպաստ :

Տիկին Յուլիանէ Նուպար փաշա որ ի Բարիզ կը գտնուի, քոյրն է Բարձր. Աբրահամ փաշայի : Մանչ զաւակէն՝ Պօղոս Նուպար փաշայէ զատ, աղջիկ զաւակ մըն ալ ունի, որ կրնն է հանգուցեալ Լեւոն Պէյ Գափումաճեանի : Ուրիշ մէկ աղջիկն ալ որ քանի մը տարի տաջ Եգիպտոսի մէջ մեռաւ, ամուսինն էր Տիգրան փաշայի :

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

ՎԱՆՈՒԱՆ ԵՒՐՈՊԱՆ

Յրանսական Ռըվիւ սէ Ռըվիւի մէջ Մ. Կիյոմ Ֆէրէրէո կ'ուսումնասիրէ Եւրոպայի արդի կացութիւնը : այս ուսումնասիրութեան եղբակացութիւնները կրնոն վիճաբանութեան առարկայ ըլլալ, բայց իր նկատողութիւնները շահեկան կողմեր չառ ունին, զոր օգտակար կը համարինք ներկայացնել հետաքրքիր ընթերցողին :

Մ. Ֆէրէրէո կը խոստովանի թէ որոշակի չի գիտեր թէ Եւրոպայի ընկերային կեանքը արմատական փոփոխութիւններ պիտի կրէ՞, Բայց իր այս անկեղծ խոստովանութեան յայտնի կ'երեւայ թէ որոշ կերպով գիտցած բաները միայն կը գրէ :

« Ժողովուրդը, կ'ըսէ, միշտ մեծաշունչ եւ ցաւագին պատահարներու կը սպասէ, կարծես թէ Պատմութիւնը անպատճառ նմանելու է թատրոններու մէջ խաղացուած տռամներուն : որոնց այնքան հաճոյքով ներկայ կը զրտնուին մեծ քաղաքներու բնակիչները : Մարդ, նոյն իսկ եթէ քաղաքակրթութեան լաւագոյն պայմաններուն մէջ գտնուի, երբեք չի կրնար ազատ մնալ այն սխալ հակամիտութիւնէն. որով պատմական բարեշրջութիւնը փոթորկներու յաջորդութիւն մը կը նկատէ, Բայց բնաւ ոեւէ պատճառ չկայ կարծելու թէ մօտ ժամանակի մէջ պիտի ծագի մին այն տաքնապններէն, որոնք կը ծնին քաղաքակրթական ոեւէ շրջանէ յանկարծ ուրիշ շրջանի մը անցնելու պահուն :

« Հետեւաբար Եւրոպայի ընկերականութիւնը նոյնը պիտի մնայ իր ընդհանուր գիծերուն մէջ : Բայց ասիկայ ըսել չէ թէ փոփոխութիւններ , յառաջդիմութիւններ պիտի չըլլան » :

Այս փոփոխութիւններու նշանները կը տեսնէ հիմա-կուրնէ Մ . Ֆէրրէրօ : Վաղը այսօրուէն լաւագոյն պիտի ըլլայ :

« Եւրոպայի Մեծ Տէրութիւնները հետզհետէ խաղաղասէր կ'ըլլան : Միջազգային քաղաքականութեան նախ-կին կողմասէր արամադրութիւնները կը նուազին : Պա-տերազմի պատճառներն այժմէն անհետանալու վրայ են , եւ մօտ է օրը յորում ընտել գոյութիւն պիտի չունենան » :

« Նախ եւ առաջ , ընկերութիւնը վարող դասակարգը խաղաղութեան կողմն է , որովհետեւ հիմակ իր հարեւ-տութեան աղբիւրները պատերազմէն տարբեր տեղեր կը փնտռէ : Եւ յիրաւի , սնցեալ պատերազմներու հիմնական պատճառը՝ ժողովուրդի մը կամ աւատական դասակարգի մը , իր հողերը կամ հարստութիւնը աւելցնելու բաղ-ձանքը եղած է : Այսպէս եղած է ամէն դարերու մէջ , Կեսարէն սկսելով մինչեւ Նաբոլէոն : Պատերազմը բուն մարմնակրթանք մը չէ եղած , այլ ընդհակառակն գգուած է մարդու բնագոյնը՝ հարստութիւն ձեռք բերելու համար : »

« Բայց այսօր պատերազմը ոչ մէկուն համար չահու աղբիւր մը չէ : Ասոր համար է որ հիմակուան հարուստ դասակարգը այնքան խաղաղասէր է : Աշխարհի մէջ չկայ սեղանաւոր մը որ պատերազմի բաղձայ : »

« Շատ մարդիկ չեն կրնար երեւակայել թէ հիմակ-ուան ընկերութիւնը հետզհետէ ո՛ր աստիճան փոխակեր-պուած է այս պատճառներուն հետեւանօք , եւ պատե-րազմասէր ոգին ո՛րքան նուազած է : Պարզ իրողութիւն մը շատ դիւրաւ կրնայ հասկնալ այս երեւոյթին կարեւ-ւորութիւնը : Ամէն տարակոյսէ վեր է սա իրողութիւնը թէ Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը վերջին քսան եւ հինգ տարուան մէջ ո՛րքան խաղաղասէր հանգամանք մը ա-ռած է : Մինչեւ 1870 թուականը Ռուսիոյ կայսրութիւնը Եւրոպական տէրութեանց համար մշտնջենական երկիւղի աղբիւր մըն էր : Միշտ կը վախնային անկէ թէ արշա-ւանքներու նոր չըջան մ'ընել կը սպառնայ : »

« Արդ , Ռուսիա՝ Եւրոպայի Մեծ Տէրութեանց հետ իր յարաբերութեանց մէջ՝ առաւել քան երբէք խաղա-ղասէր եղած է , եւ Չարերէն մէկը արդէն կրցած է խա-ղաղութեան Պաշտպան փառաւոր տիտղոսին արժանանալ : Ռուս Ընկերութիւնը խորապէս փոխուած է վերջին իր քառորդ դարու միջոցին , այն աստիճան որ Նիքոլա Ա . եւ Նիքոլա Բ . Չարերը՝ թէեւ երկուքն ալ միեւնոյն Ռուսիոյ կայսրերն են , բայց կոչուած են իշխելու իրար-մէ խորապէս տարբեր երկու Պետութիւններու վրայ : »

Մ . Ֆէրրէրօ երկարօրէն կը բացատրէ այն պատճառ-ները , որոնք կրցած են խաղաղասէր ազգ մը ընել պա-տերազմասէր Ռուսիան : Կը ցուցնէ ճարտարագործական յարաճուն գործունէութիւնը այս ցեղին , որուն մէջ հի-մայ զարգացած եւ յառաջ եկած է հարուստներու դա-սակարգ մը , որ այնքան փափաքող է խաղաղութեան պահպանման : Կը ցուցնէ թէ միեւնոյն երեւոյթը առաջ եկած է առաւել կամ նուազ չափով Եւրոպայի միւս բո-

լոր մեծ երկիրներուն մէջ : Եւ կ'եզրակացնէ թէ ասոր համար է որ հիմայ իւրաքանչիւր ժողովուրդ ընտել միտ-քէն չանցընէր ուրիշին վրայ յարձակիլ , եւ ուրիշներու յարձակումը ետ մղելու համար միայն կը զինուի : Ասոր համար է որ ամէն ոք կը ջանայ անսահման կերպով եր-կարածգել սթաթու բուծն , եւ խաղաղութեան անեղր եւ ընդհանուր յատակագծի մը գործադրման ջանադիր ըլլալ :

Ահա Մ . Ֆէրրէրօի յօդուածին է՛ն լուրջ եւ տրամա-բանական կէտը : Ըսածները շատ ճշմարտանման կ'երեւին : Այսօրուան Եւրոպայի համար գրածը շատ ճիշդ է , եւ ա-մէն յոյս կայ թէ վաղուան Եւրոպան խաղաղասէրներունը պիտի ըլլայ :

Եթէ յանկարծական եւ անակնկալ դէպքեր սուտ հանեն անգամ Մ . Ֆէրրէրօի գուշակութիւնները , պէտք է խոստովանիլ թէ շատ հեշտին եւ անոյշ բան է օրօրուիլ Ռեյլի սէ Ռեյլիի համաւաւոր յօդուածագրին տուած յոյսերովը :

Ա . Կ .

ԳԱԽԱՌԱԿԱՆ ԴԵՄՔԵՐ

ՀԱՃԻ ԱՂԱՆ

Տեսած է՞ք Հանի աղան . — Գունտ ու կունտ գը-լուխ , խորշումած ճակատ , վառվուռն աչքեր , թաւ ու ալեխառն — երբ իսկական գոյնով են — յօնք եւ պե-խեր , թոռմած ու կարմիր թուշեր , միշտ խնամով դեր-ծուած ծնօտ , եւ յաճախ տեղական տարազ , որմէ գրեթէ անբաժան է աւանդական մուշտակը , որ ի վաղուց ան-տի , տաքցնելէ աւելի , մենծ-աղսներու եւ հասարակ մահ-կանացուաց միջեւ կեցած խտիրը որոշելու պաշտօնը ու-նեցած է : Ահա մեր Հաճի Աղային արտաքին համառօտ ուրուագիծը :

Անունը . . . ի՞նչ հարկ անունի կամ մականունի . . . Հանի աղան է ան , լինցաւ . ամէն մարդ այդ անունով ճանչցած է զինքը ու կը յարգէ ալ , վասն զի այդ անու-նը իր նուիրական հմայքը ունի միշտ բարեպաշտից հա-մար :

Տարի՞քը . . . իրմէ զատ ոչ ոք որոշ բան մը գիտէ այդ մասին . իսկ իրեն համար տարիքը պարագային հա-մեմատ փոփոխական է : Այն տեղեր ուր խօսքը եւ պատիւը տարիքոտին կ'իյնայ , Հաճի աղան հօթանաւուն տարիներու բնուր կ'զգայ իսկոյն իր տկար ուսերուն վրայ . իսկ հարս ու աղջկան քով եւ կամ Հաճի հանրմի մը հետ , խօսած ատեն այդ բնուր գոնէ ¹/3ին չափ կը պակսի , եւ Հաճի աղան թեթեւ ու առոյգ՝ վէսօրէն կը չոյէ իր սե-ւաթոյր պեխերը , որոնք սակայն իրեն պէս կը ստեն այն պահուն :

Անցեալին մէջ ալ , ինչպէս նաեւ ներկայիս , Հաճի աղան աչքի զարնող հանրային գործունէութիւն չէ ու-նեցած երբէք . միայն Հաճի մաքս կը պատմէր թէ իր ժա-մանակին ամենէն վայելչագէտ տիրացուն էր անիկա , որ , տակաւին պատանի , երբ եկեղեցիին դասը կեցած « Լոյս ղուարթ » կը գեղգեղէր , այր ու կին , ծեր ու տղայ , ամե-

նուն աչքը իր վրայ կը դառնար։ Այն ժամանակէն արդէն քիչեր չեն եղեր իրեն համար գուշակողներ թէ օր մը մեծ մարդ մը պիտի ըլլայ։

Հաճի աղան առն տեղ ունի, եւ կոկիկ հարստութիւն մը չիտկած է. ե՞րբ եւ ո՞ր կէ. է՛հ, ուրիշին խառնուելիք բանը չէ ասիկա. միայն կը հաստատուի թէ առան եւ ութ տարի շարունակ եկեղեցապատկան կալուածոց մատակարար եւ թաղ. Խորհրդոյ գանձապետ եղած է, եւ այդ պաշտօնները այնպիսի խղճահար պարկեշտութեամբ վարած է, որ հրաժարած ատենը ոչ ոք մտքէն անցուցած է իրմէ հաշիւ պահանջել։

Հարստութիւնովը եւ անուշովը իր ապրած հասարակութեան մէջ զիրք գրաւած է, եւ այսօր կ'անդամակցի մէկէ աւելի ժողովներու։ Այս անդամակցութիւնը, որչափ ալ պատուակալ, ապարդիւն չէ սակայն իրեն պէս խելացի մարդու մը համար, որ քարէն անգամ հաց հանելու գաղտնիքը գիտէ։

Ամեն նորակալմ թաղ. Խորհրդոյ, եթէ ոչ միշտ գանձապետը — եաղմա չի կայ, ասի կարգով է — գէթ յաւիտենական անդամն է Հաճի աղան, եւ հետեւաբար վարժ է հրամայելու քահանային ու վարժապետին, լուսարարին եւ տնտեսին, վա՛յ անոնցմէ մէկուն եթէ յանդգնի չի կոճկուած կամ քիչ մը բարձրէն առնելու անոր բարեւը։

Հաճի աղան շատ կ'ախորժի լսել ու վճռել էրիկ կնկան դատեր, կը սիրէ նաեւ պաշտպան հանդիսանալ որբերու եւ... այրիներու, որոնց առատաձեռնօրէն կ'ողորմի... ազգին անտուկէն։

Հաճի աղան նորելուկ ուսուցիչներուն շատ երես չի տար. աւելի կը սիրէ ու կը պաշտպանէ տիրացու դաստիարակը, որ կանչուկուն պէս կը վազէ անոր տունը, մանկներով անոր երեկոյեան օղիաբանութիւնը համեմտելու։

Ինչպէս իր տանը սենեկին սէսիբին անկիւնը, այնպէս ալ եկեղեցիին մէջ, դասին ետեւը, իր յատուկ միմսէրը ունի Հաճի աղան. կը պատմուի թէ՛ օր մը յանկարծ ծամբուեր է անխոհմ լուսարար մը, որ յանդգնէր էր իր տեղէն քիչ մը շարժել այդ միմսէրը, ուրիշներու ալ տեղ բանալու համար։ Ուրիշ անգամ մը դպրապետն էր որ պատժուեցաւ. խեղճ տասնըֆինգ օր պաշտօնէն զրկուեցաւ, որովհետեւ աններելի մոռացումով մը պատարազի ատեն անկէ ուրիշի մը տուած էր «Ողջոյնը»։

Քահանայ, վարժապետ, տնտես, ժամկոչ, ամենքն ալ քիչ թէ շատ կրած են իրենց պատիժները, ամէն անգամ որ չեն գիտցած գոհացնել Հաճի աղային անողոք պահանջկոտութիւնը։

Եւ իրաւունք չունի՞ Հաճի աղան պահանջկոտ ըլլալու, ինքը որ օրինակելի անտեսադիտութեամբ մը եկեղեցւոյ պնակներուն մէջ հաւաքուած տասնոցներով յաջողեր է մէկդի դնել կլորիկ գումար մը յօգուտ... իր զաւակաց։

Ա. Յ. ՅՈՎԱՍՏԱՓԵԱՆ

ԳՄԻԱՌԱՅԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

Ի՞նչ օրոհ՞ (1)

Իւրաքանչիւր անհատ յառաջդիմելու եւ աստիճանը բարձրացնելու հարկին տակ կը դնուի ի հարկէ, եւ ոչ ոք կարող է ատոր համար այս կամ այն մեղադրել, երբ խնդիրն է անհասկանալի, Բայց երբ կարգը կուգայ կղերականաց, որոնք ինքզինքնին նուիրած են կրօնի եւ եկեղեցւոյ, անոնք կը պարտին ուսուցանել եւ քարոզել ժողովրդին յաւիտենականութեան ու բարեկեցութեան ճամբայները. ուստի ամէն ոք կարծեմ իրաւունք ունի իր կարծիքը յայտնելու ասոնց մասին։

Բաւական ատենէ ի վեր մեր վարդապետներն ու մանր էջմիածին գացին եւ եպիսկոպոսական կարգ ու աստիճան առած վերադարձան։ Գաւառացիները ասոնց Եպիսկոպոսութենէն շահ մը չունեցան եւ թիրեւս պիտի չունենան ալ, քանի որ նոր Եպիսկոպոսները Պոլիս պիտի ուզեն մնալ, պիտի սիրեն «Հայր-Սուրբէ աւելի Սրբազան» կոչուիլ, Պատարապի միջոցին չաքալ-քազ դնել, շատ քիչ եկեղեցի իջնել, միայն տօն եւ նշանաւոր օրերուն պատարազել եւ քարոզել։ Ինչպէս Երուսաղէմ վարդապետներու, նոյնպէս ալ Պոլիս եպիսկոպոսներու ուստայն պիտի դառնայ։ Մինչդեռ Պոլսոյ իւրաքանչիւր թաղ իւր եպիսկոպոս քարոզիչն ունի, անդին գաւառներու մէջ արժանաւոր առաջնորդներու, քարոզիչներու սով կը տիրէ։ Միայն շատ քիչ տեղեր վարդապետներ Առաջն. Տեղապահի կամ փոխանորդութեան պաշտօն կը վարեն։

Պոլիս իր օրինաւոր ժողովները, Ուսումն. Խորհուրդն ու վարժարանաց Հոգաբարձուները ունի, որոնք կ'աշխատին զպրօցներու վիճակը բարւոքելու, ազգին զաւակները ներկայ ժամանակիս յարմար եւ օգտակար անհատներ ընծայելու. Բայց ո՞վ է որ սա պահուն կը յիշէ գաւառներու վիճակը, եւ կը գիտայ անոնց, որոնք տգիտութեան անգութ ճիրանին տակ կը հեծն։ Ուսումն. Խորհուրդը արդեօք կը մտաբերէ՞ թէ Պոլսէն ու արուարձաններէն զատ դպրոցի, ուսման ու կրթութեան կարօտ հազարաւոր աղքատիկ տղաք կան փողոցները թափառող։

Պատրիարքարանը, որ շատ գործերով ու խնդիրներով զբաղեալ կ'երեւի, ամուսնական խնդիրներով կը պարապի, այսինչ ու այնինչին եպիսկոպոս, վարդապետ ձեռնադրելու հրաման կուտայ, միթէ՞ պէ՞տք է որ այսպէս առանց Առաջնորդի թողու գաւառներն, ու անտարբեր մնայ հայ մանկտեաց դաստիարակութեան։ Ինչո՞ւ ամէն խնդիրներու հետ այս կարեւոր խնդիրներն ալ չեն դառնար Պատրիարքարանի շուրջը, որ թիրեւս, մի օր միւսներուն հետ ասոնք ալ դռնէն ներս մտնեն ու ճանճրուցնեն Ս. Պատրիարք Հայրը, որ կը հաւատարմութիւն կը սիրէ, իր օրով լուսաւորեալ դարուս մէջ հայ անհատները

(1) Սկզբամբ համամիտ ենք դուռառային անկիւնէ մը եկած այս բողոքին, որ սակայն շատ զայրացկոտ չեւտով մը գրի առնուած է։

(Ծանօթ. խմբ.)

քիչ թէ չատ զարգացած տեանիւ։ Ապա թէ ոչ, Պատ-
րիարքարանի շուրջը դարձող խնդիրներէն մեզ ի՞նչ օգուտ։

Մերձակայ վիճակները մեծաւ մասամբ առանց Ե-
պիսկոպոսի ու Առաջնորդի կամ փոխանորդի կը մնան,
եւ ո՞վ գիտէ դեռ մինչեւ երբ ալ պիտի մնան։ ուրեմն
Պոլիս փափկութեան ու պշրանաց մէջ ապրող, իւր փառ-
քը, հանգստութիւնը ու քսակը սիրող Եպիսկոպոսներէն
մեզ ի՞նչ օգուտ։ Եթէ անլսելի ըլլայ մեր աղերս, այս-
քան սարինք անխախտ պահուած կրօնքէն ի՞նչ օգուտ,
քանի որ զայն փոխելու կարգը մօտեցած է։

Մէրսին, 21 Դեկտ. 1898

ԽԱՂԱԿԻՆԵՐՈՒ ՏՈՒՓԸ

(ԾՆՈՒՆԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ)

Ա.

— Այսպէս, դիպուածաւ կը ճամբորդէ՞ք։

— Մի՛շտ, մի՛շտ։ Տարիներէ ի վեր կը քալեմ, ոտ-
քերս անդադար նոր ճամբաներու կը հետեւին։

Փայտահատի մը տնակին դրան առջեւ կանկ առնող
ծերունի աղքատ մըն էր, որ վերոյիշեալ պատասխանը
կուտար փայտահատին կնոջ, ձեռքը բռնած գաւազանովը
ցուցնելով հորիզոնը, որ կը գոցուէր եղեւինի մեծ ան-
տառներով։

— Այս է կեանքս, յարեց ծերը. մարդ ամէն բանի
կը վարժուի։ Իր խստութիւններուն հետ հրապոյրներ ալ
ունի այս կեանքը։

— Այո՛, միմնջեց կինը։

Տնակին միակ սենեակին անկիւնէն տղու լալազին
ճիչ մը կը լսուէր. ուստի աճապարելով աւելցուց։

— Եթէ կ'ուզէք, նստեցէք վայկեան մը։

Ճերմակ մօրուքով ծեր մըն էր ան, կորաքամակ եւ
ճակատը խորշմած. մին էր այն աղքատներէն, որոնք ի-
րենց կեանքի իրիկուան իւր ընկեր՝ ունին չքաւորութիւ-
նը։ Բայց տաքերէն, ձիւնէն ու սառոյցէն կարծրացած
արտեւանունքներուն տակ՝ աչքերը, բաղդին ու մարդ-
կութեան դէմ ատելութիւնն չէին ցուցնէր. շատ անո՛նչ
էին անոնք։

Ծերունին յուզուեցաւ տղուն ճիչէն։

Սակայն կինը ներս երթալով, կարկտուն վարագոյր
մը մէկդի ըրած էր, եւ իր շրթունքները գորովի բառեր
կ'արտասանէին։

— Քնացիր, սիրունս, քնացիր. հոս եմ։

— Հայրի՛կը։

— Հիմայ պիտի գայ։

— Ի՞նչ պիտի բերէ ինձի։

— Ձդիտեմ, զաւակս, ըսաւ մայրը հառաչելով. բայց
հաւանօրէն ոչինչ. որովհետեւ չկրցաւ Ժիրմանիէն իջ-
նել։

— Ո՛հ, ոչինչ . . .

Անունն տառապանքի չեղտ մը դրաւ տղան այս եր-
կու բառերուն մէջ։

— Միթարուէ, սիրունիկս, յարեց մայրը, վաղը
պիտի գայ, ու դուն գեղեցիկ խաղալիկ մը պիտի ունե-
նաս։

Տղան, միթարուած, լռեց ու նորէն քնացաւ։

Մայրը վերադարձաւ ծերունիին քով։

— Ի՞նչ ունի ձեր տղան, հարցուց մայրը։

Կինը տխրութեամբ պատասխանեց։

— Վատառողջ է, տկար է . . . լաւ մոռնա՞լ պէտք է.
միս, գինի, ու չննք կարող, աւա՛ղ, հայթայթել այդ
բաները. ամուսինս քսան սու կը վաստկի օրը, որ մեր
ցամաք հացին հազիւ կը բաւէ։

— Ա՛հ, միմնջեց ծերունին՝ մտածկոտ։

— Ամուսինս, յարեց կինը, յոյս դնելով շահաբեր
գործի մը վրայ, Ծնունդին սիրուն խաղալիկներու տուփ
մը տալ խոստացած էր զաւակին, բայց գործը չյաջողե-
ցաւ, վաղը Ծնունդ է ու Անտրէ չպիտի ունենայ իր
նուէրը։

— Ծնո՞ւնդ . . . վա՛ղը։

— Այո՛, չգիտէի՞ք, հարցուց կինը զարմանալով։

Ծերունին գլուխը շարժեց։ Իր թափառիկ կեանքին
մէջ, վայրի կենդանիի մը կը նմանէր գրեթէ։ Օրերը այն-
քան միօրինակ էին իրեն համար, որ կը չփոթէր զանոնք։
Անդադար կը քալէր, տուներու դռներուն առջեւ միեւնոյն
ողորմահայց բառերը կրկնելով, քնանալով կապարի նը-
ման ծանր քունով, փլած շէնքերու մէկ ծակին մէջ, կամ
յարդերու կոյտի մը վրայ կամ խոտերու վրայ, եթէ հա-
ճէին բանալ իրեն ախոռի մը դուռը։

Օրերը իրեն համար ի՞նչ կարեւորութիւն ունէին։

Մայրը կը շարունակէր։

— Հոս, մեր լեռնային առանձնութեան մէջ, ամէն
տարի ցայգածաչ կ'ընէինք, որ մեր երկրին մէկ սովո-
րութիւնն է։ Այս տարի, աւա՛ղ, բան մը չպիտի ընենք։
Հայրը կանոնաւորապէս չաչխատեցաւ։ Ամէն բանէ զըր-
կուեցանք եւ դարձեալ չկրցինք երկու ծայրը իրար բե-
րել . . .

Ծերը, տխուր, մտիկ կ'ընէր։

— Բայց, խեղճ մարդ, կեցեր քեզի իմ վիշտերս
կը պատմեմ, իբր թէ անոնցմով կը հետաքրքրուիս։ Թե-
րեւս կը կարծես որ ասիկայ քեզի ողորմութիւնն չտալու
պատրուակ մըն է։ Ո՛չ, մեր աղքատութեան հակառակ,
չքաւորներու համար հոս միշտ քիչ մը հաց կը գտնուի։
Այս ըսելով կինը հացի կտոր մը երկնցուց ծերու-
կին, եւ աւելցուց։

— Իրիկուն է։ Հով կ'ելլէ, այս գիշեր ձիւն պիտի գայ։

— Այո՛, ըսաւ մարդը, շնորհակալ ըլլալով կնոջ։

— Պիտի կրնա՞ք գեղը հասնիլ . . . հոս բնաւ տեղ
չի կայ . . . սակայն . . .

Ծերունին հասկցաւ խեղճ կնոջ ազնիւ դիտաւորու-
թիւնը, ու խնդաց։

— Ձիւնէն չեմ վախնար, պատասխանեց, ոչ ալ գի-
շերէն ու հովէն։

Բ.

Արդարեւ հով կ'ելլէր։ Աղմկալից, կապարագոյն եր-
կընքին տակ, վարը, եղեւինները կ'երեքնէին իրենց

ճիւղերը, որոնք կառավարի պատերազմի մը պէս իրարու կը զարնուէին:

Մարդը մտաւ ճամբու մը մէջ որ դէպ հեռաւոր քաղաքը կ'իջնէր: Գաւազանը ձեռքը, իր ծանր կօշիկներով, որոնք խճաքարերը կը գլտորցնէին իր առջեւ, կը քալէր:

Մըրիկը, սառուցիկ ու հատու, ուրիշի մը համար դնտասեղի հարուածներ պիտի թուէր. ինք, ամէն եղանակի վարժուած ըլլալով հազիւ կը զգար զայն: Իսկոյն անտառին մէջ յառաջացաւ ու միեւնոյն քայլով սկսաւ պողոտան իջնել արագօրէն:

Կը մտածէր: Կը մտածէր տնակին վրայ զոր դեռ նոր թողած էր, հոն, վարը, լեռան մէջ՝ կորսուած:

Ա՛հ, հոն բնակող խեղճերը իրմէ աւելի երջանիկ չէին: Անոնց պատասպարուած թշուառութեան հետ, թեւեւս չպիտի ուզէր իր թափառող աղքատութիւնը փոխել:

Սակայն միշտ ճամբաներուն վրայ չէր թափառած ինքն ալ, երջանիկ ժամեր ճանչցած էր ինքն ալ, երբ տուն մը, ընտանիք մ'ունէր: Բայց կորսուած էր ամէն բան, անհետացած՝ սուգերու, սեւ մտածումներու եւ չարազատ դէպքերու մէջ: Չարազատութիւնը ճնշած էր կեանքին վրայ: Իրիկուն մը՝ կործանած ու մինակ գտած էր ինքզինք: Այն ատեն, պարտաւորուած էր հեռանալ երկրէն, առանց փարա մ'ունենալու գրպանը: Տրամադիր էր աշխատելու, բայց ճերմակ մօրուք մը, կորացած քամակ մը ու զոզացող ձեռքեր՝ աշխատութեան ինչ վստահութիւն կրնան ներշնչել: Վրան կը խնդային երբ կ'ըսէր թէ կրնար աշխատիլ:

Սկիզբները շատ տառապած էր: Ետքը, կամաց կամաց, գործ վնտռելու համար քալելով, թափառաշրջիկներու սովորութիւնը առած էր: Իրեն հաց կուտային, կրնար ասով ապրիլ: Ազատ օդը գինովցուցած էր զայն: Արքայած էր անվերջ հորիզոններու, անհուն միջոցներու ազատութենէն: Ճանչցած էր ծաղկի անուշահոտութիւններու մէջ եւ լուսնի լուսուն մամուռէ անկողիներու վրայ քնանալու ուրախութիւնը, եւ անտառներու խորը, թռչուններու երգերուն ներդաշնակութեան տակ արթննալու հեշտութիւնը: Չմեռը, աւելի դաժան էր. բայց միշտ անկիւն մը կը գտնէր ազարակի մը մէջ, յոգնած անդամները հանգչեցնելու համար:

Եւ հիմա, տարիներէ ի վեր կ'երթար այսպէս անընդատակ ու անհոգ: Թէ՛ խրճիթին եւ թէ՛ դղեակին սեմին վրայ նոյն բառերը իր շուրթերուն կուգային: Խոնարհ ու հեզ էր: Իրեն կուտային հոս՝ հաց, խոզի ճարպ, պանիր. հոն՝ գաւաթ մը գինի, հին գգեստ մը կամ սու մը: Երբեմն միթիթարական բառ մը կ'ուղղէին իրեն զոր սրտին մէջ անուշահոտութեան մը պէս կ'ընդունէր: Սուեւրը կը պահէր. եւ երբ բաւական չափային, կը փոխէր արծաթ դրամի մը, ու յետոյ՝ ասոնք ալ ժողովելով՝ Լուի ոսկիի մը:

Եւ մինչդեռ փոթորիկն տակ կը քալէր, ծերունին ձեռքին տակ կը զգաց այս քսան ֆրանքնոցը որ իր հարստութիւնը կը կազմէր:

Հովը կը սաստկանար. Երկար ողբերու պէս՝ չունչները անտառին մէջ կ'արթննային. լոյսը կը նուաղէր:

Վերջապէս հետ սեւ սեւ ամպեր կը վազէին հորիզոնին վրայ:

Թափառիկը, չարունակ կը մտածէր փայտահատին վշտին վրայ, որ քանի մը սու չունենալուն համար, չպիտի կրնար բերել զաւկին խոստացած խաղալիկը որ անոր այնքան հաճոյք պիտի պատճառէր: Տղան չէր տեսած. բայց կ'երեւակայէր զայն, տփգոյն, ախուր, սեւածիր, մեծ, արցունքոտ աչքերով:

Ծնունդ: Այս բառը կ'երգէր թափառաշրջիկին զլիսուն մէջ: Յիշեց Դեկտեմբերի այս գիշերը ուր մարդիկ կը նստէին վառարանին քով, պարէններով բեռնաւորուած սեղանին շուրջ: Ամբողջ ընտանիքը միացած էր: Դէմքերը կը ճառագայտէին կրակիտղին անուշ պայծառութեան տակ:

Իրեն համար լինցած էին այդ ուրախութիւնները: Մինակ, բողբոլին մինակ կը քալէր, եւ մինակ պիտի քալէր մինչեւ իր յետին իրիկունը:

Այս իրիկուն, պիտի համէր ժիրօմաների, տան մը մը մէջ ապաստարան մը պիտի ուզէր: Ախորին անկիւնը պիտի ցուցնէին իրեն պառկելու համար: Հոն պիտի քնանար յարդին մէջ, մինչ երջանիկ մարդիկ կը պատրաստուին Ծնունդը տօնելու:

Բայց ուրիշներ ալ կային իրեն բաղդակից: Բարձր լեռան վրայ, փայտահատին խրճիթին մէջ, ուրախութիւնը իրմէ աւելի չպիտի ճանչնային: Թերեւս կանուխէն պիտի պառկէին զանոնք... չլալու համար...

— Ա՛հ, խեղճերը, հեծեց դատարկապորտը:

Գ.

Յանկարծ կեցաւ: Գաղափար մը ծագեցաւ մտքին մէջ, զոր նախ վանել ուզեց, բայց մտածումը բնաւ չէր հեռանար մտքէն:

Եթէ ուզէր, պիտի կրնար այս գիշեր ուրախացնել զանոնք, եւ ինքն ալ քիչ մ'ուրախանալ: Իր գրպանին մէջ չունէր գեղեցիկ ոսկին, որով պիտի կրնար շատ բաներ հայթայթել:

Ու մտովի համրեց ասոնք: Նախ՝ խաղալիկներու գեղեցիկ տուփ մը, որ անսահման ուրախութիւն պիտի պատճառէր պզտիկին: Յետոյ, խորոված սագ մը... ու գինի, որ ոսկիի նման պիտի փայլէր գաւաթներուն մէջ, ու տաք տաք չաքանակներ, որոնց կճեպները պիտի կոտրէին ակռաներուն տակ:

Եւ մինչդեռ բոցը պիտի արծարծէր վառարանին մէջ, պիտի լսուէին խնդուններ, ուրախ բացազանչութիւններ:

— Այո՛, կրնամ բոլոր ասոնք ընել, մտածեց ծերը: Չիւնը կուգար. ճերմակ հատիկներ կը թռչէին օդին մէջ. ցուրտը մարդուս գէմքը կը մտրակէր: Գիւղէն պէտք եղածները գնելու ու աճապարելով վերադառնալու համար մէկ ու կէս ժամ պէտք էր: Ու մութը պիտի կոխէր, անձը վտանգի պիտի ենթարկէր, գիշեր ատեն քալելով այն ճամբէն, որուն եզերքը անդունդներ կը գտնուէին:

— Խնդ եմ, ինչ եմ, ինչո՞ւ կը վարանիմ, մրմառաց ծերունին, եւ սկսաւ շտապել:

Գ.

— Օ՛ն սիրելիս, այդպէս մի յուսահատիր:

կրակին քով՝ փայտահատը նստած՝ գլուխը կը ծռէր
տխրութեամբ։

— Թերեւս վաղուընէ սկսեալ բաղդդ պիտի բացուի,
աւելցուց կինը։

— Ո՛հ, խաղալիկ խոստացած էի խեղճ պզտիկիս։

— Գիտեմ... բայց ի՞նչ կրնաս ընել։

— Այսօր կրանտ-Բլանչի միւս կողմը աշխատեցայ,
եւ աւանը շատ հեռու է... Ժիրոմանի երթալով քսան
սուի օրական մը պիտի կորսնցնէի... Եւ այս քսան
սուն մեր չարթումն մը հացին փոխարէնն է։

Փայտահատը լռեց։ Քանի մը վայրկեան անձկոտ
լռութիւն մը տիրեց։

Քիչ յետոյ մարդը լռութիւնը խզեց, եւ ըսաւ։

— Հիմայ, պիտի արթննայ խեղճը։ Թերեւս մեզմէ
բան մը չպիտի ուզէ, բայց խոստացածիս վրայ պիտի
մտածէ։ Ու պիտի վշտանայ, կը տեսնե՞ս, այս աղքատ-
տութիւնը մարդուն սիրտը կը կտրտէ։ Ասկէ զատ, խեղճ
կինս, կը յիշե՞ս, ժամանակաւ ցայգաճաշ մը կ'ընէինք քե-
զի հետ։ Տակաւին անցեալ տարի, կըրցած էի քիչ մը բան
ճարել։

— Պէտք չէ տոտր վրայ մտածել, ըսաւ կինը։

Նոյն վայրկեանին սենեակին խորը գտնուած պզտիկ
անկողնէն ձայն մը լսուեցաւ։

— Մայրիկ։

Մայրը շուտ մը վազեց։

— Հայրիկը բան մը չըրեա՞ւ։

— Ո՛հ, սիրունս, բայց վաղը...

— Ա՛հ, միշտ «վաղը» կ'ըսես։

Ու ձայնը տկարացաւ, կորսուեցաւ հեծեծանքի մը մէջ։
Այս վայրկեանին դուռը զարնուեցաւ։ Չոր հարուած
մը, որուն յաջորդեց ուրիշ մը։

— Ասանկ սոսկալի գիշեր մը ո՞վ դուրսը կրնայ մը-
նալ, ըսաւ փայտահատը, ոտքի ելնելով։

Բայց դուրսէն կը պոռային։

— Թողէ՛ք որ մտնեմ, ազնիւ մարդիկ, ծերուկ Մը-
նունդն է։

Երբ դուռը բացուեցաւ, ցորեկուան մուրացիկը՝ ե-
րեւցաւ սեմին վրայ, ձերմակ մօրուքով ու թեւին տակ
ծրարներով։

Ն.

Հիմայ, խեղճի մէջ աօն կար։ Սեղանին շուրջը
ուրախութիւնը կը տիրէր։

Ու մինչդեռ թափառաչըջիկը՝ այդ գիշեր փայտահա-
տին քով անցընելու փափաքը կը բացատրէր, տանտիկի-
նը ճաշը պատրաստած էր։

Իր խաղալիկի գեղեցիկ աուփին վրայ զմայլած, տը-
ղան ինքզինքը աւելի լաւ զգացած եւ ուզած էր անկող-
նէն ելլել։ Եւ այդ պահուն, հոն էր, նստած աթոռի մը
վրայ, խաղալիկներուն առջեւ որոնց հիացումով, ակնա-
պիչ կը նայէր, աչքերուն մէջ ուրախութեան փայլով մը։

Երբեմն աչքերը կը դարձնէր մօրուսքաւոր ծերին ու
անոր կը ժպտէր։

— Շատ կը սիրեմ քեզ, ծերուկ Մնունդ, կ'ըսէր իր
տղու անմեղուկ սիրուն չնշտով։

Աղքատը ինքզինքը անսովոր կերպով ուրախ կ'զգար

իր շուրջը սփռած երջանկութեան պատճառով։

Խմեցին տղուն առողջութեան համար։ Այդ իրիկունը,
ոչ մէկ հարուստի տան մէջ այնքան մեծ գոհունակու-
թիւն տիրեց որքան փայտահատներու այս խոնարհ խըր-
ճիթին մէջ։

Ուշ պառկեցան։

Տանը քովը պզտիկ Խիտո մը կար, ուր իրենց աղէկ
օրերուն այժ մը կը պահէին։ Հոն տաքուկ յարդին մէջ,
աղքատը քնացաւ։

Զ.

Հետեւեալ օրը, արշալոյսէն առաջ մեկնեցաւ անշուկ։

Ձիւնը գիշերը չէր դադրած տեղալէ։ Եղեւինները
ծածկուած էին սնով։ Ծագող այգին կապարագոյն գոր-
շանկարին մէջ, հեռուն կը ճերմկէին անոնք։

Ծերը՝ գաւազանը ձեռքը՝ ակնաջ դրաւ։ Ամէն մարդ
կը քննարար տակաւին անակին մէջ։

Խորհեցաւ առթած երջանկութեանը վրայ, եւ իր
սրտին խորէն զգաց գոհունակութիւն մը զոր երկար ժա-
մանակէ ի վեր բնաւ չէր զգացած։

Բայց շնորհակալութիւններու չէր սպասեր, կը թուէր
իրեն թէ պարտքը միայն կատարած էր, ու հոն հանգչող
խեղճերը բան մը չէին պարտիր իրեն։

Եւ յետոյ, եթէ զանոնք վերստին տեսնէր, անոնց մէ-
ջ հեռանալու եւ թափառիկ կեանքը չվերսկսելու փորձու-
թիւնը պիտի ունենար։

— Ո՛հ, ո՛հ...։

Բաղդին՝ աշխարհիս ճամբաներուն վրայ նստած
աղքատն էր, պարտ էր միշտ անտրտունջ քալել, մին-
չեւ որ՝ սրունքները ալ զինք չկրէին։

— Օ՛հ...։

Ձիւնը կը սկսէր տեղալ մեռած թիթեռնիկներու
պէս, ու հովը կը փչէր։

Ծերը՝ գաւազանը ձեռքը, կ'երթար դէպ ի անծա-
նօթը...։

ԲՕԼ ՌՈՒԺԷ

Թարգմ. Լ. ՇԱԹՐԵԱՆ

ՀԱՐՑ-ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ

Եթէ ուսուցչաց ամսաթուղակները անվճար մնան ի՞նչ
ընելու են։

— Բերանին փութեալին բանալու են։

× Քահանաները եւ ժամկոչները ինչո՞ւ սիրով կ'ըլլան։

— Որպէս զի ժողովուրդին զրպանէն առնուածը մարդ
չգիտնայ։

× Քահանաները ի՞նչ բանէ չեն ախորժիր։

— Նորեկուկ երիտասարդներէ։

× Կտակային խնդիրները ե՞րբ պիտի աւարտին։

— Այսօր չէ վաղը։

× Եալաքտէրէի եւ Գուրտպէլէի խնդիրները ո՞ւր
պիտի մաքրուին։

— Նիկոմիդիոյ Առաջնորդ հօր զինաւ բաղնիքնե-
րուն մէջ։

× Կոստանյեան կտակին առթիւ ծագած վէճերը ո՛ւր թաղուեցան :

— Հողին տակ :

× Դաստիարակները ինչո՞ւ տղաքները փայտով կը ծեծեն :

— Անոնց ծնողքներէն հրաման ունին :

× Ժամկոչները ինչո՞ւ տէրտէր չեն ըլլար :

— Որովհետեւ կը վախնան որ տաղաւարի քաղաքին ալ անոնց կը խառնուի :

× Սօս մօտան ի՞նչ է :

— Հայ կիներուն օղի խմելը :

× Տէրտէրները ուսկի՞ց կը վախնան :

— Առաջնորդէն :

× Տղաքները ուսկի՞ց կը վախնան :

— Վարժապետին քանակէն :

× Մանուկները ինչո՞ւ վարպետ կը զրկեն :

— Որպէս զի մօրերնուն սիրտը չի հատցնեն :

× Հիմակ Եւրպայական ո՞ր լեզուն պէտք է :

— Գերմաներէնը :

— Հապա ֆրանսերէն գիտցողները ի՞նչ պիտի ընեն :

— Գիտցածնին թող թուրքի գնեն :

× Ծօ՛, անիծից արմատ, հո՞ս եկուր :

— Վարժապետ գլուխ անիծ չիկայ :

— Ծօ՛, անօթիցու քեզի եմ :

— Մեծ հայրիկա ատանկ կ'ըսէր քեզի համար :

— Իժի ծնունդ, քեզի կ'ըսեմ, եկո՛ւր հոս :

— Ատանկ ա՛լ կ'ըսէր :

— Ուրիշ ի՞նչ կ'ըսէր :

— Դըռմ գլուխ, ճէպի տէրիք միւսիւ :

Պարտիզակ

ԵԶԵԿԻԷԼ ԱՂԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ի՞նչպէս յայտնի է, ամէն վաճառական եւ ամէն գրամական մեծ հաստատութիւնը սովորութիւն ունին տարեգլխի առթիւ իրենց հաշուեկշիռը չինելու : Մեր Կե- սարացի Եզեկիէլ էֆէնտին ալ իր վաճառատան պիլանչօն չինելէ յետոյ, կորոշէ երկրորդ պիլանչօ մ'ալ տանը մա- տակարարին հետ չինել : Ուստի Կաղանդին նախընթաց գիշերը սուն հասնելուն պէս՝ տանը մատակարարին հետ հետեւեալ տեսակցութիւնը կ'ունենայ, զոր Ազմօտէ չկրնալով Ծաղիկի անցեալ թիւին հասցնել, ստիպուե- ցանք ներկայ թիւին մէջ պատմել այս տեսակցութիւնը :

Կանչելով մատակարար Վարդան Խաչատրը, ըսաւ .

— Վարդան, օղուճաազ, չու տէֆթէրի կէթիւր պա- խալըմ. կէչէն այլն խիթամընա գատար նէ՞ մէստրիֆ եաբալըն :

— Պուշուրուն, էֆէնտիւմ, տէֆթէրի :

— Շէօյլէ բէքճէ օխու տա տիյնէյիմ :

— 250 զրուշ մաւաճառին :

— Մաւաճառ նէ՞ տէմէն օլսուն :

— Էֆէնտիւմ, մաւաճառ գատապա տէրլէր :

— Օխու :

— 230 զրուշ ծխաւաճառին :

— Ուլան, պու սինտէն սօնրա պանա էրմէնիճէ՞ մի էօյրէտէճէն . . . պէն նէ՞ աղնարըմ ծխաւաճառ նէ՞ տէմէն օլսուն :

— Ծխաւաճառ՝ թիւթիւնճի տիմէք տիր, էֆէնտիւմ :

— Բէ՛ն էյի :

— 365 զրուշ երկու սպասաւորներու ամսականը :

— Սպասաւոր տէտիլին քի՞մ օլսոյր :

— Կիրակոս իլէ Սերգիս :

— Պիլիմ ուշախլա՞ր մը :

— Էլլէլէ՛թ :

— 2օխ չէյ, պիտիղիմիզաէ, սպասաւոր պատա- րագորըն եանընտա տուրանա տէրլէր. պունու տա եէ- նի՞ մի չըլտարը վէրախիզ, Պաշխասը՞ :

— 200 զրուշ աղախին :

— Պու խի՞մ :

— Եըլլէզճը :

— Սօղրա՞ :

— 163 զրուշ բանջարեղէն :

— Տէ կէ՛թ օլան ղէօղիւմին էօնիւնտէն, տահա պաշխա եաղաճաղըն գալտը՞ մը տէֆթէրին իչինէ . բան- ճար վա՞ր մը եա, չինտի :

— Պայր, էֆէնտիւմ, բանճար տէյիլ . սէպզէվաթա տայիր եէյէճէքլէյէ, էրմէնիճէ բանջարեղէն տէրլէր :

— Բէխ էյի, պաշխա՞ :

— 130 զրուշ հոտաւէտ նիւթերու :

— Մախսուս մը տիյօն օղուլ, էճէլիմէ մի՞ կիրէ- ճէխսին, հոտաւէտ նիյէ՞ տէրլէր :

— Լէվանթա, սապօն վէ պունա միւթէտիք գօգու- լու շէյլէրէ :

— Էյ, տահա՞ :

— 750 զրուշ Պէյօղլունտա Տօղրու-Եօլտա միւսիւ Գաննիկէ :

— Պու խի՞մ, պու գատար բարա վէրմիշսին :

— Էֆէնտիւմ, Տօղրու-Եօլտա խանըմըն մօտիսթրա տիւքքեանընտա :

— Պունա տա բէխ էյի, օղուճաազ, կէ՛չ պախալըմ :

— 50 զրուշ Ծաղիկի տարեկան բաժանորդազինը :

— Նէ՞ տիմէն օլսուն (բարկանալով), Ծաղիկին հի- սապընը նիյէ՞ ղէօրտիւն, օճաղը պաթասըճաղ, պանա սօրմաեարախ բէնտի պաշընա իշ գօթիօն. էվիմի՞ մի եը- խաճախսըն, տահա այլն ղաչը՞ :

— Էֆէնտիւմ, ղազէթալարըն ապօնէ իւճրէթի բէ- օին տիր :

— Բէչին օյմա՞ղլա. տանա սէօյլէմէեօ՞մ մը, պէն օ- նը տահա ալթը այ օյնաթտըրըրըմ, հէ՛մ օ ղատար բա- րա վէրմէք հէ՞մ տէ բէչին, նէ՞ տիմէն օլսուն :

— Եօղտա կէօնտէրմէզ, էֆէնտիւմ :

— Ղէօնտէրմէսէ ղէօնտէրմէյի վէրսին, օ տա վազի- ֆէ՞մ մի. պախտանա օխուեա օխուեա հալ օլուեօն. իշ- տէ պիլիմ մատամանըն խաթըրըն իչին ալընօմ, ալընօմ տէյի տէ հէ՞մէն խամ արմուտ ղիպի պօղաղըմա սարըլ- մաղլար եա՛ :

— Փագաթ, հանկը կազէթա օլուրսա օլսուն, ապօ-
նէլէրի բէթին տիր:

— Երեսն օնը սէօյլէնօն . . . Նէ՞ օլուր ըմըչ, պիր դաչ
այ պէքլէյէ իտի . . . պախ, սանա սէօյլէյօմ . . . պուն-
տան սօնրա հանդի զազէթա իչին բարա իսթէրլէրսէ,
պէնիմ իւսթիւմէ զէօնսէր, պէն օնը պիր դաչ այ զէրի-
ձէ ավարըմ: Էկէր պիր տահա բարա վէրիւսէն, սէնին
իսա պընա հազարըմ . . . աղնայօ՞ն մը: Պիր գաչ այ սօն-
րա վէրսէմ Նէ՞ օլա, պէնտէն տաւա իսթէնէլէր, եօխսա
մը իսմիմ տէֆթէրինէ հազըլը օլաճախ, օ տա քէնտիլէ-
րինէ պիր շան տըր . . . Բէրէսթէնի թիւճճարընտան Ե-
զէզիլէլ էֆէնտինին հիսապը, պա խուսուս էօտէնմէմիչ
տէյի գայտ օլունմըչ օլսա . . . Հայտէ իչինէ կէթ:

Ա. ՍԱԳԱԵԱՆ

ԺՊԻՏՆԵՐ

Շիքակոյի քաղաքապետութիւնը վերջերս որոշում
մը տուաւ, որու համեմատ այս քաղաքին տունները քա-
ռատուն մեղրէն աւելի բարձրութիւն պէտք չէ որ ունե-
նան: Ասիկայ գրեթէ կրկինն է Բարիզի տուններուն մի-
ջին բարձրութեան: Այսպիսի տուններ առնուազն տասն
յարկ կ'ունենան:

Միեւնոյն որոշմնագրով կը յանձնարարուի կալուա-
ծատէրերուն, որպէս զի իրենց պատուհանները ապակիէ
փեղկեր միայն ունենան, որպէս զի գիշերապահները դուր-
սէն կարենան նշմարել ներսը պատահած հրդեհները:

Բայց դիտել կը տրուի թէ գիշերապահները, եւ նոյն
իսկ պարզ հետաքրքիրները, հրդեհէ ուրիշ շատ բաներ
կրնան տեսնել այդ ապակիէ փեղկերէն:

Ռումանիոյ մէկ քաղաքին խանութներէ միոյն դրան
վրայ հետեւեալ ազգը փակցուած էր: — «Այս վաճառա-
տունը քսան եւ հինգ օր գոց պիտի մնայ, որովհետեւ
տէրը Պ. Ա. Բ. բանտարկուած է երկու ապտակ զարնե-
լուն համար փաստարան Մ. Ռ. Թ. Ի»:

Աւելորդ է ըսել թէ անունները ամբողջ գրուած են:

ՇԱՀԵԿԱՆ ԴԱՏԱՎՃԻՌ ՄԸ: — Աթէնքի մէջ, Արիս-
պապոսի դատարանները, չկրնալով իրենց ներկայացած
դատի մը մասին վճիռ տալ, հրամայեցին որ երկու հա-
կառակորդ կողմերը նորէն ներկայանան . . . հարիւր տարի
վերջ:

Նաւաստիի մը տրամաբանութիւնը.

Նաւաստի մը, արծաթ թէյաման մը անչգուշու-
թեամբ ծովը ձգած ըլլալով, նաւապետին քով գնաց եւ
ըսաւ.

— Նաւապետ, երբ բանի մը ուր ըլլալը գիտեմ,
կրնա՞նք ըսել թէ կորսուած է:

— Ո՛չ, բարեկամս:

— Ուրեմն ձեր թէյամանը կորսուած չէ, որովհետեւ
գիտեմ թէ ծովուն տակն է,

Տիկին Ք. . . երկու երեք տարի ապերջանիկ կենակ-
ցութիւն մը ունենալէ ետք իր ամուսինն հետ, այրի
մնաց անկէ: Հանգուցեալին քանի մը մտերիմները՝ տ-
նոր վրայ խօսելով կ'ըսէին այրիին.

— Ձեր հանգուցեալ ամուսինը քիչ մը թեթեւաբա-
րոյ էր, եւ այս պատճառաւ շատ տուններու մէջ գծաու-
թեան պատճառ եղաւ:

— Մանաւանդ իր տանը մէջ, ըսաւ մանկամարդ կի-
նը հառաչելով:

Պարոն Ղունկիւրնոս շատ գոհ է ինքրիմէն, եթէ դա-
տենք ըրած հետեւեալ խորհրդածութեան.

— Այնչափ ազնիւ երիտասարդ մըն եմ, որ կ'ուզէի
հետս ամուսնացողին կինը ըլլալ:

Պ. Պուասօնատ քաջ հելլենագէտը ձմրան գիշեր մը
Գօլէթ տը Ֆրանսի մէջ իր յունական գրականութեան դա-
սախօսութիւնը կը կատարէր միայն մէկ ունկնդրի (ինչպէս
ուրիշ դասախօսներու ալ կը պատահի), եւ չնչմարելով թէ
այդ միակ ունկնդիրը իր վարձու բռնած կառքին կառավարն
էր որ հանդարտօրէն կը տաքնար կրակին քով: Դասախօ-
սութեան ժամն անցած ըլլալով Պուասօնատ կարծելով
թէ ունկնդիրք ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընեն, թոյլտու-
ութիւն կը խնդրեն քիչ մը երկարել եւ բացատրութիւն-
ները շարունակել: Կառավարն կը պատասխանէ, «Գոր-
ծողութեան նայեցէ՛ք, պարոն, նեղութիւն մի՛ քաշէ՛ք, չէ՛ք
գիտեր թէ ժամով վարձած էք կառքը»:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կանխորոշ կարգադրութեան համաձայն, Ս. Պատ-
րիարք Հայրը հինգշաբթի օրը ընդունեց Ծննդեան պաշ-
տօնական այցելութիւնները: Ն. Սրբազնութեան շուրջը
կը գտնուէին վեց եպիսկոպոսներ, եօթն վարդապետներ,
եւայլն: Աշխարհական դասէն ներկայ էին Բնդհ. Ժողովոյ
գիւմար՝ Գարբիէլեան Գաբրիէլ եւ Յակոբ Գուրգէն էֆ-
նէրը, Քաղաք. Ժողովոյ գեր-Ատենապետ Ասլանեան Ստե-
փան փաշա եւ անդամք, Հիւանդանոցի Հոգաբարձու-
թեան անդամք, մայրաքաղաքիս Թաղ. Խորհրդոց կողմէ
ներկայացուցիչներ, Տեսչ. Խորհրդոց անդամք, Ռէթէոս
էֆ. Պէրպէրեան եւ ուրիշ ծանօթ ազգայիններ: Նախ
Գուրգէն էֆ. ի գիմաց ազգին պաշտօնական մարմնոց
բանախօսելով շնորհակալութիւն յայտնեց ազգ. գործերու
բարեք կարգադրման մասին Ս. Պատրիարք Հօր Զան-
քերուն համար, եւ յիշելով զինուորական տրոց գանձ-
ման մէկ տարի եւս յետաձգուելուն մասին Կայս. վերջին
շնորհը, բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վահ Սուլթանին կե-
նացը: Յետոյ Ստեփան փաշա յանուն Քաղաք. Ժողովոյ
շնորհաւորեց Ս. Պատրիարքը, եւ շնորհակալութիւն յայտ-

նեց ազգ. ամէն կարգի գործերուն բարւոք ուղղութիւն մը տալու ջանքերուն համար :

Ս. Պատրիարքը պատասխանելով, նախ իբրեւ ներկայացուցիչ ազգին, չնորհաւորեց բոլոր ժողովները, որոնք իրեն հետ համերաշխութեամբ աշխատեցան : Յետոյ ուրախութեամբ յայտարարեց թէ իր Պատրիարքութեան երրորդ տարին թեւակոխելու պահուն, քայլ մը առած ենք զէպի բարւոքում : « Մեր գլխաւոր ջանքն ըլլալու է, ըսաւ, խաղաղասիրութեան ոգին արծարծել ազգին ամէն խաւերուն մէջ, եւ մէկ կշիւմէ ներքին բարեկարգութեան հոգ տանելով, միւս կողմէ ջանալու ենք վստահութիւն ներշնչել ն. կայս. վեհափառութեան, որով միայն կրնանք ակնկալել աւելի բարիք, աւելի չնորհ եւ աւելի յաջողութիւն : Ուրախ եմ յայտարարելու որ գաւառներէ հասած գրութիւններ ալ միեւնոյն գաղափարը կը յայտնեն » :

Ս. Պատրիարքը յիշելով գաւառացի կարօտեալներու խեղճ վիճակը, յայտարարեց թէ Պատրիարքարանը՝ կայս. կառավարութեան շնորհներով եւ օտար մարդասէրներու նպաստներով միայն կրցած է ցայսօր օգնել այդ կարօտեալներուն, եւ թէ մայրաքաղաքի ազգայնոց կողմէ մեծ ձեռնտուութիւն մը չտեսնուեցաւ : Սրբազնութիւն չեղտելէ ետք անոնց օգնելու համար նոր միջոցներ ստեղծելու պէտքը, յիշեց զիստորական տրոց գանձման վիտմեայ յետաձգման մասին կայս. նոր շնորհը, մաղթեց որ յառաջիկայ տարի աւելի արդիւնաւոր տարի մը բոլորելու բախտն ունենանք, եւ վերջացուց բարեմաղթութիւններ ընելով վեհ. Սուլթանին արեւշատութեան համար : Ներկայք ամէններով ձայնակցեցան ն. Սրբազնութեան :

— Ս. Պատրիարքը Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ շնորհաւորական հեռագրեր ուղղեց Ամենայն Հայոց Ս. Հայրապետին եւ Երուսաղեմի Ս. Պատրիարքին :

— Յունաց Պատր. փոխանորդը ընկերակցութեամբ եկեղեցականի մը եւ Պատրիարքարանի զեւանապետ Քրսանթօրու Տէֆ.ի եւ հայագէտ Տիմիդրիոս Էֆ. Չօլաքիտէի, հինգշաբթի օրը՝ ի դմաց Յունաց Պատրիարքին շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Ս. Պատրիարք Հօր : Յետոյ առաջնորդութեամբ Ասլանեան Ստեփան փաշայի եւ Եղսուֆեան Տիգրան Էֆ.ի Մայր Եկեղեցի իջաւ, ուր զիմաւորուեցաւ զգեստաւորեալ դպիրներէ : հոն ազօթելէ յետոյ շնորհակալութիւն յայտնեց եղած ընդունելութեանց համար եւ մեկնեցաւ :

— Ասորոց Եպիսկոպոսն եւս հինգշաբթի օրը, շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Ս. Պատրիարք Հօր :

ԴՊՐԱՅ ԴԱՍ

Առանց նախապաշարեալ մ'ըլլալու, վստահ կերպով կրնանք ըսել թէ Եկեղեցւոյ մէջ ծէսն ու արարուողութիւնը այն տեսակ ազդեցութիւն մը կ'ընեն որ՝ մարդ, նիւթական կեանքի ամեն տափակութիւններէն եւ բթացուցիչ տրամադրութիւններէն պահիկ մը ազատելով հոգւով կը վերանայ եւ անբային մթնոլորտ փոխադրուելով կ'ստանայ այն միսթարութիւնը, որոյ պէտքը զգալի է

մանաւանդ կոշտ նիւթականութեան այս ժամանակամիջոցին մէջ :

Ուրիշները ինչպէս կ'ուզեն մտածեն, ենթադրեն թէ հոգեկան եւ կրօնական միսթարութիւնը միայն ծիսով եւ ձեւակերպութեամբ չէ որ կրնայ մատակարարուիլ, այլ մարդ իբր թէ իր զարգացումով կրնայ այդ սփոփանքը ունենալ. բայց թոյլ տան թէ շատ մը հանճարալից անձանց հետ սփոփարար նկատենք ծիսական Եկեղեցւոյ մատակարարած այն նեկտարը որ կը ներկայացուի մեզ հոգեշունչ արարողութեամբ, հրեշտակային երգեցողութեամբ :

Դրականութիւն եւ իմաստասիրութիւն կեղծող ուղեղներու գէմ չենք ուզեր խոր հաշիւներու մէջ մանել. այլ կը բաւականանանք զիտել տալով թէ քանի որ գեղարուեստը իր ամէն ճիւղերով մեծ դեր կը խաղայ մարդու զգացմանց վրայ եւ կերպով մը հոգւոյն հացը կը նկատուի, եւ քանի որ գեղեցիկ երաժշտութիւն մը կըրնայ յուզել հաւատացեալը եւ թերեհաւատը, եւ ի բարին մղել զանոնք, ուստի ո՛րքան առաւել ազնուացուցիչ եւ կ'ազդուորիչ է կրօնական երաժշտութիւնը, որուն մէջ կայ Աստուածային պաշտանքը, կայ նախահարց զգացումը, կայ գրականութիւն եւ գեղարուեստ :

Զուտ գրականութիւնը մատչելի չէ ոչ-գարգացելոց, զուտ Աստուածաբանութիւնը՝ հպելի չէ հասարակ մտքերու. ուրեմն արդարացի՝ է որ մատաւորական անժառանգեալները զրկուին այս սփոփանքէն : Բայց ո՛չ. կայ միջոց մը որ զանոնք ալ կը միսթարէ ինչպէս զարգացեալները. այդ միջոցն է հոգեպարար երգեցողութիւնը որ Եկեղեցւոյ մէջ խունկին հետ կը բարձրանայ վեր :

Ուստի եկեղեցւոյ դպրութիւնը միշտ լաւ կացութեան մէջ պահելու նախանձախնդիր ըլլանք :

* * *

Բերայի Ս. Յովնան Ոսկերեան Եկեղեցւոյ դպրաց դասը 1897 Սեպտ. 27 թուակիր կանոնադրութեամբ մը կազմակերպուած է, եւ կը կարծուի թէ նոյն կանոնադրին տրամադրութիւնները լիովին կը յարգուին : Կը կարծուի, կ'ըսենք, վստահ զի տարին անգամ մը ժողովուրդին պաշտօնական տեղեկագիր մը կարգալը հակակընդռուած մը եթէ կ'ենթադրէ՝ ըսելիք չի կայ ամենեւին : Բայց թողունք այս կէտը :

Ինչպէս յայտնի է ոեւէ ընկերակցութիւն մը, ըլլայ առեւտրական կամ բարեգործական, իր գոյութիւնը ապահովելու, եւ նպատակին ծառայելու համար գլխաւորաբար նիւթական բարւոք խնամակալութիւն մը ունենալու է. այսինքն ելեւմտական ճիւղը յանձնուելու է այնպիսի անձի մը՝ որ ընկերակցութեան նպատակին որոշ ըմբռնման հետ ունենայ նաեւ հաշուական եւ մատակարարական կարողութիւն եւ մանաւանդ ըլլայ ժողովուրդին վստահութիւնը վայելող :

Միթէ յարգուած է այս պայմանը սոյն դպրաց դասու խնամակալութեան մէջ : Կը ցաւինք ըսել թէ վստահան պիտի ըլլայ մեր պատասխանը, քանի որ աչքերնուս առջեւն է ընկալալիք իր ստորագրութեամբ՝ որ լիովին կը բաւէ հաստատելու մեր դիտողութիւնը :

ԱՆԾԱՆՈԹ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Օսմ. Քօնստանդուլի Սեդի Դ. 25—07	Սօս. Օթ. Շանթ է Վալ. Ա. Ռ. 3—20
Բուսնի երկաթուղի ժր. 110—25	Օսմ. Ապահով. Բնկ. Օ. Ռ. 4—20
Օսմանիյէ » 406—	Թրամուէյ բաժնեթղ. դժ. 750—
Ռեմի » 269—	» Ժուիսան » 250—
Օսմ. Պանֆա Օ. Ռ. 12—00	» Պարսաթղ. » 498—
Քրէտի ժէն. Օթթ. » 9—25	Տէրոսի ջրի Բնկ. » 299—50
Երկրագործ. Պանֆա » 7—30	Քարափ Կ. Պոլսոյ » 456—

ԸՆԹԱՅՔ ԳՐԱՄՈՅ

Մէնիսիյէ 108—03	Գաղղիական ոսկի 87—38
Մէրալիք » 95—30	Անգղիական » 110—18
Մանր արծաթ 103—10	Քրիսթի » 51—05
Բօլ Էմբերիալ 90—20	Բուլղի բուլղ » 8—52

Է Ք Ի Թ Ա Պ Լ

(ՄԻԱՅԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՅ)

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ԷՆ ՀԶՕՐ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿՈՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Երաշխաւորութեան դրամագրախն է

1 ՄԻԼԻԱՌ 227 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ

Ներկայացուցիչ Կ. Պօլսոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

ԳՐՊԱՆԻ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ ՕՐԱՅՈՅՑ 1899Ի

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Զ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԷՖ.Ի

Կը գտնուի Ղալաթիա, Վրոյր եւ Ընկ. թղթաւաճառանոցը եւ Պոլիս Հայ գրատունները: Միակ կեդրոնատեղին Զ. Թորոսեան գրատուն, Պոլիս Վալիաէ խան, Գինեբն են, Դահեկան 2 1/2, 5, 7 1/2, 12 1/2 եւ 20 ըստ տեսակի: Շատ գնողներու մեծ զեղչ: Նամակադրոյմ զրկողը Ծաղիկի Տնօրէնութենէն կրնայ ստանալ մէկ օրինակ: Նախորդ տարուանները 1 դահեկան: Հատին բօսթի ծախքը 20 փարայ է:

ԹԱՏԵՐՍԿԱՆ չորս ներկայացումներ պիտի տրուին Մնակեան թատերական խմբին կողմէ, ինպատու Իսլամ նախնական վարժարաններու, ընդ հովանաւորութեամբ Կրթական նախարարութեան, Բերայի Օսէն թատրոնին մէջ: Այս ներկայացումներու առաջինը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ փետրվար 5ին ուրբաթ ցերեկ ժամ 8ին. ներկայացուելիք խաղն է «ՄԵՐ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ», թատերախաղ 5 արարուած: Բ. ներկայացումը՝ Փետր. 8ին իրիկուան ժամ 3ին. պիտի խաղացուի: ԵՐԿՈՒ ՈՐՔՈՒՀԻՔ՝ ութ արարուած: Գ. ներկայացումը՝ փետր. 12 ուրբաթ ցորեկ՝ ԳԺԲԱՆՑ ԿԵՆԸ՝ հիգ արարուած, եւ Դ. ներկայացումը՝ փետր. 15 երկուշաբթի իրիկուն՝ «ՓԱՐԻՋԻ ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ» եօթն արարուած: Այս թատերախաղերու իւրաքանչիւրէն վերջը պիտի խաղացուի մէյմէկ ծիծաղալար զաւեշտ: Աւելորդ է ըսել թէ հասարակութիւնը պիտի փութայ ներկայ գտնուիլ Մնակեան ռէթերթուարին այս ընտանեաց խաղերուն, նկատի առնելով մանաւանդ այն օգտակար նպատակը, որուն պիտի յատկացուի գոնանալիք զուտ հասոյթը:

(Հաստատեալ յամին 1852)

ՏՐԲ. Ս. ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԲ

Թիւ 396, Մեծ-Փողոց Բերա

(Եանիի Գարեջրատան վրայի յարկը, ճիշդ Զրպուհեանց դէմ)

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենահասարակ ցաւած ակուններն մեկ անգամեւ կը լեցուին, ցաւով դիմելու եւ բուժուած վերադառնալու պայմանաւ:

Նորահար եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր եւ զիմացկուն արհեստական ակուններ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, դեմքի ձեւաւորութիւն ըստ տարիքի, ծամողութիւն, եւ ազատ արտաւանդութիւն երաշխաւորեալ:

Բերնի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին, ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ դեղերու, եւ ամենակատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ առանց ցաւի ստանալու արհեստներն:

Յ. Գ. Զմեռները կիրակի օրերն ալ, (մինչեւ կէս օր), ինչպէս նաեւ ամեն օր, (մինչեւ կէս գիշեր) հիւանդ կ'ընդունին Բերայի գործատեղին:

Ա Ձ Դ

Ազգ. Հիւանդանոցի սեպհական մաքառա դերձաններն ըստ առաջնոյն կը վաճառուին Սուլթան համոմ Մարտիկ Է. Ֆ. Շիրինեանի վաճառատունը, կեդրոնատեղի Ազգ. Հիւանդանոցին սիկառի թղթին:

Այս առթիւ կը խնդրուի Արգոյ հասարակութիւնէն որ փութան փորձել այս դերձաններն: Փորձառու եւ մասնագէտ անձինք հաստատած են առաւելութիւնը հրապարակի վրայ գտնուած առաջնակարգ դերձաններէն:

Փորձեցէք եւ անմիջապէս պիտի տեսնէք առաւելութիւնը: Եւ միանգամայն օգնած պիտի լինիք Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցի հարկւրաւոր խեղճ եւ անկար պատրաստելոց:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ (ԿԱՆԻՍԻԿ)

Պոլիս եւ Գաւառներ Տարեկան 50, Վեցամս 25, Եռամս 15 դր. Օսար երկիրներ 12 6 3 ժր. Դրամի տեղ բոսթայի բուլ ալ կ'ընդունուի Գաւառներէն: Թղթատարի ծախքը մեր վրայ:

ԾԱՂԻԿԻ Խմբագրութեան եւ Վարչութեան վերաբերեալ ամէն գրութիւնք պէտք է ուղղուի Առ:

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԷՕԲՄԷՃԵԱՆ

ՏՆՕՐԷՆ ԾԱՂԻԿ ԵԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Հալաթիա, Նորասուցեան խան

Արտօնատէր Ա. ՍԱԲԱՅԵԱՆ

ԳՐԱՏՈՒՆ Դ. ՊԱՂՏԱՏԻՆԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Սուլթան Համամ հասէսի, քիւ 14

ՏԳՎՈՐՈՒԹԻՒՆ Վ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Կ. Պոլիս. Սուլթան Համամ 14